

LEKGOTLA LA MAEMO A TSHUPATLOTLO

MAEMO A GRAP A

BOFOKODI BA MATLOTLO AO E SENG A

HLAHISANG TJHELETE

(GRAP 21)

Kananelo

Maemo ana a Tshebetso ya Tshupatlotlo e Ananetsweng ka Kakaretso, GRAP (Standard of Generally Recognised Accounting Practice, GRAP) a nkuwe haholoholo ho Maemo a Matjhaba a Tshupatlotlo Ditheong tsa Bohle, IPSAS (International Public Sector Accounting Standard, IPSAS) a Bofokodi ba Matlotlo ao e seng a Hlahisang Tjhelete (Impairment of Non-cash-generating Assets) a phatlaladitsweng ke Lekgotla la Matjhaba la Maemo a Tshupatlotlo Ditheong tsa Bohle, IPSASB (International Public Sector Accounting Standards Board, IPSASB) a Kopano ya Matjhaba ya Baakhaontente (International Federation of Accountants). Kopano ya Matjhaba ya Baakhaontente (IFAC) e thehilwe ka 1977 ka maikemisetso a yona a ho ntshetsa pele le ho ntlafatsa porofeshene ka maemo a nang le kutlwano. IPSASB e nehelane ka setheo se akaretsang sa di-IPSAS, se tla sebediswa ho hlahisa Maemo a GRAP (Standards of GRAP) a kamoso. Dikarolo tsa IPSAS tsa Bofokodi ba Matlotlo ao e seng a Hlahisang Tjhelete a hlahisitswe Maemong ana a GRAP ka tumello ya IPSASB.

Mongolo o dumelletsweng wa di-IPSAS ke o phatlaladitsweng ke IFAC ka leleme la Senyesemane. Di-IPSAS di fuperwe Bukaneng ya Thuso ya IFAC ya Diphatlalatso tsa Matjhaba tsa Tshupatlotlo Ditheong tsa Bohle (International Public Sector Accounting Pronouncements) mme di fumaneha ho tswa ho:

Kopano ya Matjhaba ya Baakhaontente

545 Fifth Avenue, 14th Floor

New York, New York 10017 USA

Inthanete: <http://www.ifac.org>

Ditokelo tsa ho kopitsa ho di-IPSAS, ditokomane tse kopang maikutlo le diphatlalatso tse ding tsa IPSASB ke tsa IFAC mme dipehelo le maemo a amehang a lokela ho latelwa.

Ditokelo tsa ho kopitsa © 2016 ka Lekgotla la Maemo a Tshupatlotlo (Accounting Standards Board)

Ditokelo tsohle di baballetswe. Ha ho karolo le ha e ka ba efe ya phatlalatso ena e ka hlahiswang botjha, ya bolokwa hore e tle e fumanwe hape, kapa ya fetisetswa pele ka tsela efe kapa efe kapa mokgwa le ha e ka ba ofe, wa eleketeroniki, wa metjhini, wa kopitso ya foto, wa kgatiso, kapa o mong, ka ntle le ho fumana pele tumello ya Lekgotla la Maemo a Tshupatlotlo. Mongolo o dumelletsweng o phatlaladitswe ka leleme la Senyesemane.

Tumello ya ho hlahisa botjha dikarolo tse mmalwa phatlalatsong ena ha e atise ho hanelwa.

Dikahare

Maemo a Tshebetso ya Tshupatloto e Ananetsweng ka Kakaretso Bofokodi ba Matlotlo ao e Seng a Hlahisang Tjhelete

Ditemana

Selelekela	
Sepheo	.01
Kakaretso	.02 - .10
Ditlhaloso	.11 - .18
Matlotlo a hlahisang tjhelete le matlotlo ao e seng a hlahisang tjhelete	.11 - .16
Phokotso ya boleng	.17
Bofokodi	.18
Ho hlwaya letlotlo le ka bang le bofokodi	.19 - .30
Ho lekanya bokalo ba tshebeletso e ka fumanehang hape.	.31 - .48
Ho lekanya bokalo ba tshebeletso e ka fumanehang hape ya letlotlo le sa ameheng le nang le nako ya tshebediso e sa balwang.	.36
Boleng bo kgotsofatsang ho tloswa ditjeho tsa thekiso	.37 - .41
Boleng ba tshebediso	.42
Mokgwa wa ditjeho tsa ntjhafatso e fokoditsweng boleng	.43 - .45
Mokgwa wa ditjeho tsa pusetso	.46
Mokgwa wa dikarolo tsa tshebeletso	.47
Mekgwa ya phethahatso	.48
Ho bona le ho lekanya tahlehelo ya bofokodi	.49 - .56
Ho kgutliswa ha tahlehelo ya bofokodi	.57 - .71
Thehobotjha ya matlotlo	.72 - .73
Tsebahatso	.74 - .81
Diphumantsho tsa nakwana	.82 - .83
Kamohelo ya mantlha ya Maemo a GRAP	.82
Ditokiso tsa Maemo a GRAP	.83
Letsatsi le qalang	.84 - .85

GRAP 21

Kamohelo ya mantlha ya Maemo a GRAP

.84

Ditheo tse seng di sebedisa Maemo a GRAP

.85

Sehlomathiso - Tjhate ya Phallo ya ho fumana tahlehelo ya bofokodi ya matlotlo
ao e seng a hlahisang tjhelete

Motheo wa diphetho

Papiso le Maemo a Matjhaba a Tshupatlotlo Ditheong tsa Bohle a Bofokodi ba
Matlotlo ao e seng a Hlahisang Tjhelete (Hlakola 2007)

BOFOKODI BA MATLOTLO AO E SENG A HLAHISANG TJHELETE

Maemo ana a phatlaladitswe la pele ke Lekgotla la Maemo a Tshupatlotlo (Lekgotla) ka Hlakubele 2009. Ho tloha nakong eo, a lokisitswe ka:

- Ditokiso tse latetseng kamora dipoeletso tsa GRAP 100 Dikgwebo tse Rekisitsweng (Discontinued Operations) ka 2013.
- Dintlafatso tsa Maemo a GRAP, tse phatlaladitsweng ke Lekgotla ka Pudungwana 2013.
- Ka ditokiso tse latetseng ha Maemo ana a GRAP a latetseng a kena tshebetsong:
 - GRAP 105 Phetiso ya Mesebetsi Pakeng tsa Ditheo tse Tlasa Bolaodi bo Tshwanang (Transfers of Functions Between Entities Under Common Control)
 - GRAP 106 Phetiso ya Mesebetsi Pakeng tsa Ditheo tse Seng Tlasa Bolaodi bo Tshwanang (Transfers of Functions Between Entities Not Under Common Control)
 - GRAP 107 Dikgwebonyalano (Mergers)

Kopi e tshwauweng ya dintlafatso tse entsweng ho GRAP 21 e le karolo ya porojeke ya Dintlhafatso (2013) le ditokiso tse latetseng ho GRAP 105, 106 le 107 e a fumaneha webesaeteng.

Selelekela

Maemo a Tshebetso ya Tshupatlotlo e Ananetsweng ka Kakaretso

Lekgotla la Maemo a Tshupatlotlo (Lekgotla) ho latela Molao wa Taolo ya Tjhelete ya Setjhaba, Molao wa 1 wa 1999, PFMA (Public Finance Management Act, Act No. 1 of 1999, PFMA), jwalo ka ha o lokisitswe, le laelwa ho hlahisa tshebetso ya tshupatlotlo e ananetsweng ka kakaretso e tsejwang ka hore ke Maemo a Tshebetso ya Tshupatlotlo e Ananetsweng ka Kakaretso (GRAP).

Lekgotla le tlamehile ho hlahisa GRAP bakeng sa:

- (a) mafapha (ho kenyelletswa dikarolo tsa naha le porofentshe le mmuso);
- (b) ditheo tsa setjhaba;
- (c) ditheo tse hwebang (jwalo ka ha ho hlaloswa ho PFMA);
- (d) diinstitjushene tsa molaotheo;
- (e) bomasepala le makgotla, dikhomishene, dikhamphani, dikoporasi, matlole kapa ditheo tse ding tseo e leng tsa bomasepala le ho laolwa ke bona; le
- (f) Palamente le diketsamelao tsa diporofentshe.

Tsena tse ka hodimo ka kakaretso di bitswa "ditheo".

Lekgotla le dumelletse phethahatso ya Maemo a Matjhaba a Tlaleho ya Tjhelete (di-IFRS) (International Financial Reporting Standards) a phatlaladitsweng ke Lekgotla la Matjhaba la Maemo a Tshupatlotlo (International Accounting Standards Board) bakeng sa:

- (a) ditheo tsa bohle tse fihlellang ditekanyetso tse boletsweng ho Taelo ya 12 ka Kgetho ya Ditheo tsa Bohle ya Moralo o Tshwanetseng wa Tlaleho (Appropriate Reporting Framework); le

(b) ditheo tse leng tsa dife kapa dife tsa ditheo tsena mme di laolwa ke tsona.

Dipehelo tsa tjhelete di lokela ho hlaloswa e le tse latelang Maemo a GRAP feela ha di latela le ditaelo tsohle tsa Maemo a GRAP a amehang le Ditlhakisetso (Interpretations) le ha e ka ba dife tse amehang tsa Maemo a GRAP.

Bofokodi bofe kapa bofe ba ho tshwaneleha ha Maemo kapa Ditlhakisetso tse boletsweng bo hlakiswa Maamong kapa Ditlhakisetso tse tsa Maemo a GRAP.

Maemo a GRAP a Bofokodi ba Matlotlo ao e seng a Hlahisang Tjhelete a adilwe ditemaneng tsa .01 ho isa ho .85. Ditemana tsohle tse Maamong ana a GRAP di a lekana ka matla. Selekela sa sehlophiso ka seng ho qoqwa ka maemo le matla a dihlomathiso. Maemo ana a lokela ho utlwisiswa ka moelelo wa morero wa ona, motheo wa ona bakeng sa diphetho haeba ho tshwaneleha, Selekela sa Maemo a GRAP, Selekela sa Ditlhakisetso tsa Maemo a GRAP le Moralo wa Tlhophiso le Tlaleho ya Dipehelo tsa Tjhelete (Framework for the Preparation and Presentation of Financial Statements).

Maemo a GRAP le ona a lokela ho balwa hammoho le ditaelo le ha e ka ba dife tse phatlaladitsweng ke Lekgotla di laela diphumantsho tsa nakwana, ekasitana le melawana efe kapa efe e neuweng ke Letona la tsa Ditjhelete mabapi le matsatsi a ho qala a Maemo a GRAP, a phatlaladitsweng Koranteng ya Mmuso (Government Gazette).

Sesupo se ka etswa mona ho Maemo a GRAP a so kang a newa nakong ya ho phatlalatswa ha Maemo ana. Sena se etswa ho qoba ho tshwanela ho fetola Maemo a seng a neuwe ha Maemo a mang a phatlalatswa hamorao. Temana ya .11 ya Maemo a GRAP a Dipholisi tsa Tshupatlotlo, Diphetho tsa Ditekanyo tsa Tshupatlotlo le Diphoso (Accounting Policies, Changes in Accounting Estimates and Errors) e nehelana ka motheo wa ho kgetha le ho phethahatsa dipholisi tsa tshupatlotlo ha ho se na tataiso e totobetseng.

Sepheo

- .01 Morero wa Maemo ana ke ho laela mekgwatshebetso eo setheo se e sebedisang ho fumana hore na letlotlo leo e seng le hlahisang tjehelele ie na le bofokodi le ho netefatsa hore ditahlehelo tsa bofokodi a ananelwa. Maemo a boetse a bolela hore na setheo se tla busetsa tahlehelo ya bofokodi neng le ho laela ditsebahatso.

Kakaretso

- .02 ***Setheo se hlophisang le ho tlaleha ka dipehelo tsa tjehelele tlasa mokgwa wa pokello wa tshupatlotlo se tla sebedisa Maemo ana ho arabella bofokodi ba matlotlo ao e seng a hlahisang tjehelele, ntle le:***
- (a) ***direkiswang (bona Maemo a GRAP a Direkiswang (Inventories));***
 - (b) ***matlotlo a hlahang ho dikonteraka tsa kaho (bona Maemo a GRAP a Dikonteraka tsa Kaho (Construction Contracts));***
 - (c) ***matlotlo a tjehelele a leng kakaretsong ya Maemo a GRAP a Ditho tsa Tjehelele (Financial Instruments);***
 - (d) ***thepa ya matsete e lekanngwang ka boleng bo kgotsofatsang (bona Maemo a GRAP a Thepa ya Matsete (Investment Property));***
 - (e) ***matlotlo a phelang a amanang le mesebetsi ya tsa temo a lekanngwang ka boleng bo kgotsofatsang ho tloswa ditjeho tsa ho rekisa (bona Maemo a GRAP a Tsa Temo (Agriculture)); le***
 - (f) ***matlotlo a mang ao e seng a hlahisang tjehelele ao bakeng sa ona ditlhoko tsa tshupatlotlo bakeng sa bofokodi di kenyelletswang ho Maemo a mang a GRAP.***
- .03 ***Ditheo tse tsamaisang matlotlo a hlahisang tjehelele, jwalo ka ha a hlahoswa temaneng ya .10, a tla sebedisa Maemo a GRAP a Bofokodi ba Matlotlo a Hlahisang Tjehelele (Impairment of Cash-generating Assets) matlotlong ao. Ditheo tse bolokang matlotlo ao e seng a hlahisang tjehelele di tla sebedisa ditlhoko tsa Maemo ana ho matlotlo ao e seng a hlahisang tjehelele.***
- .04 Maemo ana ha a tshwanela direkiswang le matlotlo ao e seng a hlahisang tjehelele a hlahang ho dikonteraka tsa kaho hobane Matlotlo a GRAP a teng jwale a sebediswang matlotlong ana a fupere ditlhoko tsa ho ananela le ho lekanya matlotlo a jwalo (sheba Maemo a GRAP a Direkiswang le a Dikonteraka tsa Kaho). Ho feta moo, Maemo ana ha a sebetse ho matlotlo a phelang a amanang le mesebetsi ya tsa temo e lekanngwang ka boleng bo kgotsofatsang ho tloswa ditjeho tsa thekiso. Maemo a GRAP a tshwanelehileng a tobaneng le matlotlo a jwalo a fupere ditlhoko tsa tekanyo.
- .05 Maemo ana ha a sebetse ho matlotlo a tjehelele a kenyelletsweng kakaretsong ya Maemo a GRAP a Ditho tsa Tjehelele. Bofokodi ba matlotlo ana ho qoqwa ka bona Maemong ao.
- .06 Maemo ana ha a laele phethahatso ya teko ya bofokodi ho thepa ya matsete e nkwang ka boleng bo kgotsofatsang ho latela Maemo a GRAP a Thepa ya Matsete). Tlasa mohlala wa boleng bo kgotsofatsang Maemong a GRAP a Thepa ya Matsete, thepa ya matsete e nkwa ka boleng bo kgotsofatsang nakong e nngwe le e nngwe ya tlaleho, mme bofokodi le ha e ka ba bofe bo tla tsotellwa ha ho etswa tekanyo.

.07 Matsete ho:

- (a) ditheo tse laolwang, jwalo ka ha di hlalloswa Maamong a GRAP a Dipehelo tsa Tjhelete tse Kopaneng le tse Arohaneng (Consolidated and Separate Financial Statements);
- (b) balekane, jwalo ka ha ho hlalloswa Maamong a GRAP a Matsete ho Balekane (Investments in Associates); le
- (c) dikgwebo tsa boiteko bo kopanetsweng, jwalo ka ha ho hlalloswa ho Maemo a GRAP a Dikarolo ho Dikgwebo tsa Boiteko bo Kopanetsweng (Interests in Joint Ventures);

ke matlotlo a tjhelete a sa kenyelletsweng kakaretsong ya Maemo a GRAP a Ditho tsa Tjhelete. Moo matsete a jwalo a leng ka sebopeho sa matlotlo ao e seng a hlahisang tjhelete, ho qoqwa ka ona tlasa Maemo ana. Moo matlotlo ana e leng matlotlo a hlahisang tjhelete, ho qoqwa ka ona tlasa Maemo a GRAP a Bofokodi ba Matlotlo a Hlahisang Tjhelete.

.08 Maemo ana a sebetse ho matlotlo ao e seng a hlahisang tjhelete a thepa, polante le sesebediswa, matlotlo a sa ameheng le matlotlo a lefa a bokalo bo lekantsweng botjha ho latela Maemo a GRAP a Thepa, Polante le Sesebediswa (Property, Plant and Equipment), Matlotlo a sa Ameheng le Matlotlo a Lefa (Heritage Assets). Boleng bo kgotsofatsang bakeng sa matlotlo ana ha bo laelwe nakong ka nngwe ya tlaleho empa bo laolwa ke makgetlo a diphetoho tsa boleng bo kgotsofatsang ho tloha nakong e itseng ya tlaleho ho ya ho e latelang. Ka hoo, nakong ka nngwe ya tlaleho, setheo se hloka ho lekola hore na ho na le sesupo sa hore boleng ba letlotlo bo ka ba le bofokodi ho tloha nakong e fetileng ya tekanyobotjha.

.09 Mofetisi ya nang le letlotlo leo e seng le hlahisang tjhelete kapa sehlopha sa matlotlo ao e seng a hlahisang tjhelete a tla telwa ha ho fetiswa mesebetsi pakeng tsa ditheo tse tlasa bolaodi bo tshwanang (bona Maemo a GRAP a Phetiso ya Mesebetsi Pakeng tsa Ditheo tse Tlasa Bolaodi bo Tshwanang), le ho kopanngwa ha ditheo tse nang le letlotlo leo e seng le hlahisang tjhelete kapa sehlopha sa matlotlo ao e seng a hlahisang kheshe a tla fetiswa ha ho ba le kgwebonyalano (bona Matlotlo a GRAP a Dikgwebonyalano), o tla sebedisa ditheo Maamong ana ho fihlela letsatsi la phetiso kapa la nyalano.

Ditlhaloso

.10 *Mareo a latelang a sebediswa Maamong ana ka meelelo e boletsweng:*

Matlotlo a hlahisang tjhelete ke matlotlo a tsamaiswang ka morero wa ho hlahisa poello ya kgwebo.

Ditjeho tsa thekiso ka maemo ke ditjeho tsa keketso tse amanngwang ka ho otloloha le thekiso ya letlotlo, ho sa kenyelletswe ditjeho tsa thuso ya tjhelete le ditshenyehelo tsa lekgetho la lekeno.

Boleng bo kgotsofatsang ho tloswa ditjeho tsa thekiso ke bokalo bo ka fumanehang ho thekiso ya letlotlo phapanyetsanong ya ditho tse ikemetseng pakeng tsa ditho tse nang le tsebo le thahasello, ho tloswa ditjeho tsa thekiso ka maemo.

Bofokodi ke tahlehelo ya menyetla ya kamoso ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng ya letlotlo, e le keketso ho kananelo ya maano ya tahlehelo ya menyetla ya kamoso ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng ka mokgwa wa phokotso ya boleng.

Tahlehelo ya bofokodi ba letlotlo leo e seng le hlahisang tjhelete ke bokalo boo bokalo ba nnete ba letlotlo bo fetang bokalo ba tshebeletso bo ka fumanehang hape ka bona.

Matlotlo ao e seng a hlahiseng tjhelete ke matlotlo ao e seng ona a hlahisang tjhelete.

Bokalo ba tshebeletso e ka fumanehang hape ke se leng ka hodimo pakeng tsa boleng bo kgotsofatsang ba letlotlo le sa hlahiseng kheshe ha ho tloswa ditjeho tsa thekiso le boleng ba lona ba tshebediso.

Boleng ba tshebediso ba letlotlo leo e seng le hlahisang tjhelete ke boleng ba iwale ba menyetla e setseng e lebelletsweng ya letlotlo.

Mareo a hlahositsweng Maemong a mang a GRAP a sebediswa Maemong ana ka meelelo e tshwanang le e neuweng Maemong ao a mang.

Matlotlo a hlahisang tjhelete le matlotlo ao e seng a hlahisang tjhelete

- .11 Le hoja boholo ba ditheo ka tlwaelo bo nka phaello ya ditshebeletso e le morero wa tsona, botsamaisi bo ka inahanela ka ho hapa le ho tsamaisa matlotlo ho hlahisa poello ya kgwebo. Matlotlo a mang a ka tsamaiswa feela jwalo ka matlotlo ao e seng a hlahisang tjhelete, ha a mang a ka tsamaiswa jwalo ka matlotlo a hlahisang tjhelete a hlahisang poello ya kgwebo.
- .12 Matlotlo a hlahisang tjhelete ke matlotlo a tsamaiswang ka morero wa ho hlahisa poello ya kgwebo. Letlotlo le hlahisa poello ya kgwebo ha le sebediswa ka mokgwa o kgemang le o amohetsweng ke setheo se sekamelang ho phaello. Tsamaiso ya letlotlo hore le hlahise "poello ya kgwebo" ho bontsha hore setheo se ikemiseditse ho hlahisa phallo ya tjhelete e kenang e posethifi ka letlotlo (kapa ka karolo e hlahisang tjhelete eo letlotlo le leng karolo ya yona) le ho una poello ya kgwebo e bontshang kotsi e leng teng tsamaisong ya letlotlo. Letlotlo le ka tsamaiswa ka morero wa ho hlahisa poello ya kgwebo le hoja le sa fihlele morero oo nakong e itseng ya tlaleho. Ka ho le leng, letlotlo le ka ba leo e seng le hlahisang tjhelete le hoja le sa lahlehelwe ke tjhelete le sa be le masalla kapa le hlahisa poello ya kgwebo nakong e itseng ya tlaleho. Ntle le ha ho boletswa ka mokgwa o mong, ha ho buuwa ka "letlotlo" kapa "matlotlo" ditemaneng tse latelang tsa Maemo ana, ho buuwa ka "(le)matlotlo (leo)ao e seng (le)a hlahisang tjhelete".
- .13 Ho na le maemo a mmalwa ao ho ona ditheo di ka tsamaisang matlotlo a itseng ka morero wa ho hlahisa poello ya kgwebo, le hoja boholo ba matlotlo bo sa tsamaiswe ka morero ona. Mohlala, sepetelele se ka sebedisa mohaho bakeng sa bakudi ba lefang. Matlotlo a hlahisang tjhelete a setheo a ka sebetsa ka ho ikemela papisong le a mang ao e seng a hlahisang tjhelete a setheo.
- .14 Maemong a mang, letlotlo le ka hlahisa phallo ya tjhelete le hoja le tsamaisetswa merero ya phaello ya ditshebeletso. Mohlala, polante ya moo ho lahlelwang dithole e tsamaiswa ho etsa bonnete ba ho lahla dithole ka mokgwa o bolokehileng wa dithole tsa bongaka tse hlahiswang ke dipetlele tse laolwang ke mmuso, empa polante hape e

sebitsana le karolo e nyane ya dithole tsa bongaka tse hlahiswang ke dipetlele tse ding tsa poraefete moralong o lefang. Tshebetso ka dithole tsa bongaka tse tswang dipetlele tsa poraefete e hlaha ka tshohanyetso mesebetsing e meng ya polante, mme matlotlo a hlahisang phallo ya tjelele ha a kgone ho arohanngwa le matlotlo ao e seng a hlahisang tjelele.

- .15 Maamong a mang, letlotlo le ka hlahisa phallo ya tjelele mme hape le tsamaisetswe mabaka ao e seng a ho hlahisa tjelele. Mohlala, sepetlele sa bohle se na le diphaposi tse leshome tsa bakudi, tse robong di tsamaisetswa bakudi ba lefang ho ya ka kgwebo, mme e nngwe e setseng e tsamaisetswa bakudi ba sa lefeng. Bakudi ba tswang diphaposing tseo ka bobedi ba sebedisa mmoho dibaka tse ding tsa sepetlele (mohlala, dibaka tsa ho oporeita). Ka moo setheo se tsamaiswang ke morero wa ho fana ka poello ya kgwebo ho lokela ho shebisiswe ho bona hore na setheo se lokela ho sebedisa diphumantsho tsa Maemo ana kapa Maemo a GRAP a Bofokodi ba Matlotlo a Hlahisang Tjelele. Jwalo ka mohlaleng ona, ha karolo e hlahisang tjelele e le karolo e nyane ya tlhophiso ka kakaretso, setheo se sebedisa Maemo a GRAP a Bofokodi ba Matlotlo ao e seng a Hlahisang Tjelele e seng Maemo ana.
- .16 Dinakong tse ding, ho ka etsahala ho sa totobala hore na morero wa ho tsamaisa letlotlo ke ho hlahisa poello ya kgwebo. Dinakong tse jwalo, ho a hlokeha ho hlahloba bohlokwa ba phallo ya tjelele. Ho ka ba boima ho fumana hore na e ka ba boholo boo ka bona letlotlo le hlahisang phallo ya tjelele bo bonyane haholo hoo ho sebediswang Maemo ana bakeng sa Maemo a GRAP a Bofokodi ba Matlotlo a Hlahisang Tjelele. Tjhadimo e a hlokeha ho fumana hore ke Maemo afe a tla sebediswa. Setheo se ntshetsa pele ditekanyetso hore se tle se kgone ho phethahatsa tjhadimo eo ka tsela e sa fetoheng ho latela tlhaloso ya matlotlo a hlahisang tjelele le matlotlo ao e seng a hlahisang tjelele le ka tataiso e amehang e ho ditemana tsa .11 ho isa ho .15. Temana ya .74 e laela setheo ho tsebahatsa ditekanyetso tse sebedisitsweng ha ho etswa kahlolo. Le ha ho le jwalo, ha ho nkuwa hore morero o akaretsang wa ditheo tse ngata, kgopolo ke hore matlotlo ke ao e seng a hlahisang tjelele mme, ka hoo, Maemo ana a tla sebetsa.

Phokotso ya boleng

- .17 Phokotso ya boleng le phokotso ya boleng butle ke kabo e sa fetoheng ya bokalo ba phokotso ya boleng ba letlotlo nakong ya tshebetso ya lona. Maamong a letlotlo le sa ameheng, lereho "phokotso ya boleng butle" ka kakaretso le sebediswa bakeng sa "phokotso ya boleng". Mareo ka bobedi a na le meeelo e tshwanang.

Bofokodi

- .18 Maemo ana a hlalosa "bofokodi" ka hore ke tahlehelo menyetleng ya moruo ya kamoso kapa menyetla e lebelletsweng ya letlotlo, e le keketso ho kananelo ya maano ya tahlehelo ya menyetla ya moruo ya kamoso ya letlotlo kapa menyetla e lebelletsweng ka lebaka la phokotso ya boleng (phokotso ya boleng butle). Ka hoo, bofokodi bo bontsha bofokodi ba molemo wa letlotlo ho setheo se le laolang. Mohlala, setheo se ka ba le sebaka sa polokelo sa sesole se ahetsweng morero o itseng, empa sebaka sena ha se sa sebediswa. Ho feta moo, ka lebaka la sebopeho se ikgethang sa sebaka seo le moo se leng teng, ho ka etsahala e be se ke ke sa hiriswa kapa sa rekiswa, mme ka hoo setheo se ke ke sa kgona ho hlahisa phallo ya tjelele ka ho hisisa kapa ho rekisa letlotlo leo. Letlotlo le nkwa le na le bofokodi ka ha le se le sa

kgone ho neha setheo menyetla e lebelletsweng - le na le ho sebediseha ho honyane kapa ho le siyo bakeng sa setheo ka ho ba le seabo ho fihlelleng merero ya setheo.

Ho hlwaya letlotlo le ka bang le bofokodi

- .19 Letlo le na le bofokodi ha bokalo ba nnete ba letlotlo bo feta bokalo ba tshebeletso bo ka fumanehang. Temana ya .23 e hlwaya ditshupo tsa hore tahlehelo ya bofokodi ho ka etsahala e bile teng. Haeba ho le e nngwe ya ditshupo tsena, setheo se hlokwa ho etsa tekanyo e hlwahlwa ya bokalo ba tshebeletso bo ka fumanwang hape. Haeba ho se na sesupo sa tahlehelo ya bofokodi e ka bang teng jwale, Maemo ana ha a laele setheo ho etsa tekanyo e hlwahlwa ya bokalo bo ka fumanwang hape ba tshebeletso.
- .20 *Nakong ka nngwe ya tlaleho, setheo se tla lekola hore na ho na le sesupo sa hore letlotlo ho ka etsahala le na le bofokodi. Haeba ho la le sesupo se jwalo, setheo se tla lekanya bokalo ba tshebeletso bo ka fumanwang hape ba letlotlo.*
- .21 *Ho sa tsotellwe hore na ho na le sesupo sa bofokodi, setheo hape se tla leka letlotlo le sa tshwareheng la tshebediso e sa feleng kapa letlotlo le sa ameheng le so fumaneheng bakeng sa tshebediso bakeng sa bofokodi ka selemo, ka ho bapisa boleng ba yona ba nnete le bokalo ba yona ba nnete le bokalo ba tshebeletso ya yona e ka bang teng. Teko ena ya bofokodi e ka etswa neng kapa neng nakong ya tlaleho, ha feela e etswa ka nako e tshwanang selemo le selemo. Matlotlo a fapaneng a sa ameheng a ka hlahlojwa bakeng sa bofokodi ka dinako tse fapaneng. Empa, ha letlotlo le jwalo le sa ameheng le ne le ananetswe pele nakong ya jwale ya tlaleho, letlotlo leo le sa ameheng le tla hlahlojwa bakeng sa bofokodi pele ho fela nako ya jwale ya tlaleho.*
- .22 Bokgoni ba letlotlo le sa ameheng ba ho hlahisa menyetla ya kamoso ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng ho busetsa boleng ba lona ba nnete, bo atisa ho ba tlasa pelaalo e kgolwanyane pele letlotlo le fumaneha hore le sebediswe ho feta kamora hoba le fumaneha hore le sebediswe. Ka hoo, bakeng sa mabaka a bofokodi, le teng hang ka selemo, Maemo ana a laela hore setheo se hlahlobe boleng ba nnete ba letlotlo le sa ameheng le so fumaneheng hore le sebediswe.
- .23 *Ha ho hlahlojwa hore na ho na le sesupo sa hore letlotlo le ka ba le bofokodi, setheo se tla ela hloko, bonyane, dintlha tse latelang tsa sesupo:*

Mehlodi ya ka ntle ya lesedi

- (a) *Ho kgaotsa, kana ho atamela ho kgaotsa ho batla kapa ho hloka ditshebeletso tse nehwang ke letlotlo.*
- (b) *Diphetoho tse kgolo tsa nako e telele tse nang le phello e mpe ho setheo di etsahetse nakong kapa di tla etsahala nakong e haufi e tlang, tikolohong ya thekenoloji, molao kapa pholisi ya mmuso eo setheo se sebetsang ho yona.*

Mehlodi ya ka hare ya lesedi

- (c) *Bopaki bo a fumaneha ba ho siuwa ke nako kapa tshenyo e bonahalang ya letlotlo.*
- (d) *Diphetoho tse kgolo tsa nako e telele tse nang le phello e mpe ho setheo di etsahetse nakong kapa di lebelletsweng hore di tla etsahala nakong e haufi e tlang, tsa ka moo kapa mokgwa oo ka ona letlotlo le sebediswang kapa le*

lebelletsweng hore le tla sebediswa. Diphetoho tsena di kenyelletsa hore letlotlo le dule le sa sebetse, meralo ya ho kgaotsa kapa ho ralabotjha mesebetsi e etswang ka letlotlo, meralo ya ho rekisa letlotlo pele ho letsatsi le neng le lebelletsweng le tekolobotjha ya nako ya tshebetso ya letlotlo e le e ka felang bakeng sa e ke keng ya fela.

(e) Qeto e nkwang ya ho emisa kaho ya letlotlo pele le phethahatswa kapa pele le fihla boemong ba ho sebediseha.

(f) Bopaki bo a fumaneha ho tlaleho ya ka hare e bontshang hore mosebetsi wa tshebeletso wa letlotlo o, kapa o tla ba, o mobe haholo ho feta se lebelletsweng.

.24 Tlhoko kapa thokeho ya ditshebeletso e ka fetofetoha nakong e itseng, mme sena se tla ama ka moo matlotlo a sebediswang ho phaella ditshebeletso tseo, empa diphetopheto tse mpe tsa tlhoko ha se ka dinako tsohle di supang bofokodi. Moo tlhoko ya ditshebeletso e kgaotsang, kapa e batlang e kgaotsa, matlotlo a sebediswang ho fana ka ditshebeletso tseo a ka fokola. Tlhoko e ka nkwa e le "haufi" le ho kgaotsa ha e le fatshe hoo setheo ho ka etsahalang se sa arabele tlhoko eo, kapa ho ka etsahalang se arabetse tlhoko eo ka ho se fumane letlotlo le tla hlahlojwang bakeng sa bofokodi.

.25 Lenane le seratswaneng sa .23 ha le akaretse mahlakore ohle. Ho ka ba le ditshupo tse ding tse bontshang hore ho ka etsahala letlotlo le na le bofokodi. Boteng ba ditshupo tse ding bo ka fella ka hore letlotlo le lekanye bokalo ba tshebeletso e ka fumanehang ya letlotlo. Mohlala, eng kapa eng ho tse latelang e ka ba sesupo sa bokofodi.

(a) nakong, boleng ba maraka ba letlotlo bo fokotsehile haholo ho feta se neng se lebelletsweng ka lebaka la ho feta ha nako kapa tshebediso e tlwaelehileng; kapa,

(b) phokotseho e kgolo ya nako e telele (empa ho sa bolele nakong tsohle hore ke ho kgaotsa kapa ho haufi le ho kgaotsa) ha tlhoko ya kapa tlhokeho ya ditshebeletso tse phaellwang ke letlotlo.

.26 Ketsahalo kapa maemo a ka bontshang bofokodi ba letlotlo a tla ba maholo mme a tla atisa ho etsa hore botsamaisi bo buisane ka ona. Phetoho ya ntlha e itseng e kang tlhoko ya tshebeletso, boholo kapa sebopeho sa tshebediso, tikoloho ya molao kapa tikoloho ya leano la mmusi di bontsha bofokodi feela ha phetoho e jwalo e ne e le kgolo mme e bile kapa e ile ya lebellwa ho ba le sekgahla se sebe sa nako e telele. Phetoho ya tikoloho ya thekenoloji e ka bontsha hore letlotlo le siilwe ke nako, le hore le tlamehile le hlahlojwe bakeng sa bofokodi. Phetoho ya tshebediso ya letlotlo nakong le yona e ka ba sesupo sa bofokodi. Hona ho ka etsahala ha, ho tea mohlala, tshebediso ya mohaho o sebediswang jwalo ka sekolo e fetoha mme o sebedisetswa polokelo. Ha setheo se lekola hore na bofokodi bo bile teng, se hloka ho hlahloba diphetoho tsa menyetla e lebelletsweng nakong e telele e tlang. Hona ho totobatsa ntlha ya hore diphetoho di bonwa kutlwisisong ya tshebediso ya letlotlo e lebelletsweng nakong e telele. Le ha ho le jwalo, tebello ya tshebediso ya nako e telele e ka fetoha mme tlhahlobo ya letlotlo nakong e nngwe le e nngwe ya tlaleho e tla bontsha sena.

.27 Ha se lekola hore na ho kgaotsa kaho ho ka baka hore ho be le tlhahlobo ya bofokodi, setheo se tla sheba hore na kaho e mpa e diehisitswe feela kapa e tjetjhisitswe, hore

na ho na le maikemisetso a ho tswela pele hape ka kaho nakong e kgutshwane e tlang kapa hore na mosebetsi wa kaho o ke ke wa phethwa nakong e tlang e haufi. Moo kaho e diehisitsweng kapa e tshetshitsweng ho ya nakong e itseng ya kamoso, porojeke e ka nkwa e le mosebetsi o tswellang pele mme e sa nkuwe e emisitswe.

- .28 Bopaki ba tlaleho ya ka hare bo bontshang hore letlotlo ho ka etsahala le na le bofokodi, jwalo ka ha ho boletswe temaneng ya .23(f) ka hodimo, bo amane le bokgoni ba letlotlo ba ho fana ka dithoto kapa ditshebetso e seng le ho fokotseha ka tlhoko ya dithoto kapa ditshebetso tse fumanwang ho setheo. Hona ho kenyelletsa boteng ba:
- (a) ditjeho phahameng haholo tsa tsamaiso kapa tsa tlhokomelo ya letlotlo, ha ho bapiswa le tse neng di lekanyeditswe; le
 - (b) boemo bo tlase haholo ba tshebetso kapa tlhahiso e fuwang ke letlotlo ha ho bapiswa le se neng se lebelletswe ka lebaka la tshebetso e fokolang.

Keketso e kgolo ya ditjeho tsa tshebetso ya letlotlo e ka supa hore letlotlo ha le sebetsi ka bokgoni kapa ka katleho jwalo ka ha ho ne ho lebelletswe ho latela maemo a tlhahiso a beuweng ke mohlalisi wa letlotlo, e le hore bajete ya tshebetso e hlophisitswe ho latela maemo ao a beuweng ke mohlalisi wa letlotlo. Jwalo feela, keketso e phahameng ya ditjeho tsa tlhokomelo e ka supa hore ditjeho tse phahameng di a hlokeha ho boloka tshebetso ya letlotlo boemong bo bontshitsweng ke boemo ba moraora ba tshebetso bo hlahlobilweng. Dinakong tse ding, bopaki bo tobileng bo otlohlileng ba bofokodi bo ka supuwa ke ho theoha ho hoholo ha nako e telele ha boemo ba tshebetso kapa ba tlhahiso bo nehwang ke letlotlo.

- .29 Mohopolo wa bohlokwa o a sebetsa ha ho shejwa hore na tshebetso e ka fumanehang hape ya letlotlo e hloka ho lekanngwa. Mohlala, haeba ditlhahlobo tsa nako e fetileng di bontsha hore tshebetso e ka fumanehang hape ya letlotlo e kgolo haholo ho feta bokalo ba nnete ba lona, setheo ha se hloke ho lekanya botjha bokalo ba tshebetso e ka fumanehang hape ya letlotlo haeba ho se na diketsahalo tse etsahetseng tse neng di tla hlakola phapang eo. Jwalo feela, tshekatsheko ya nako e fetileng e ka bontsha hore bokalo ba tshebetso ya letlotlo e ka fumanehang hape ha e arabele haholo kapa ho feta ditshupo tse bontshitsweng temaneng ya .23.
- .30 Haeba ho na le sesupo ya hore letlotlo ho ka etsahala le na le bofokodi, hona ho ka bontsha hore tshebediso e sa setseng, mokgwa wa phokotso ya boleng (phokotso ya boleng butle) kapa boleng ba masalla bakeng sa letlotlo bo hloka ho hlahlojwa botjha le ho fetolwa ho latela Maemo a GRAP a tshwanelehileng ho letlotlo, le hoja tahlehelo ya bofokodi e ananelwa bakeng sa letlotlo.

Ho lekanya bokalo ba tshebetso e ka fumanehang hape.

- .31 Maemo ana a hlalosa bokalo ba tshebetso bo ka fumanehang hape ka hore ke ho ka hodimo pakeng tsa boleng bo kgotsofatsang ba letlotlo ho tloswa ditjeho tsa ho rekisa le boleng ba lona ba tshebediso. Ditemana ya .32 ho isa ho .48 di bontsha motheo wa ho lekanya bokalo ba tshebetso e ka fumanehang hape.
- .32 Ha se ka nako tsohle ho hlokehang hore fumana bobedi boleng bo kgotsofatsang ba letlotlo ho tloswa ditjeho tsa ho rekisa le boleng ba lona ba tshebediso. Haeba dipalo tsena di feta bokalo ba nnete ba letlotlo, letlo ha le na bofokodi mme ha ho hlokehe ho lekanya palo e nngwe.

- .33 Ho ka kgoneha ho fumana boleng bo kgotsofatsang ho tloswa ditjeho tsa thekiso, le hoja letlotlo le sa rekiswe marakeng o sehlahlo. Temana ya .39 e ala metheo e fapaneng e ka bang teng ya ho lekaya boleng bo kgotsofatsang ho tloswa ditjeho tsa thekiso ha maraka o sehlahlo wa letlotlo o le siyo. Le ha ho le jwalo, ka nako tse ding ho ke ke ha kgoneha ho fumana boleng bo kgotsofatsang tlosa ditjeho tsa ho rekisa hobane ha ho na lebaka la ho etsa tekanyo ya tshepo ya bokalo bo ka fumanehang ho thekiso ya letlotlo phapanyetsanong ya ditho tse ikemetseng tse nang le tsebo le thahasello. Maamong ao, setheo se ka sebedisa boleng ba tshebediso ba letlotlo le bokalo ba lona ba tshebeletso bo ka fumanehang.
- .34 Haeba ho se na lebaka la ho dumela hore boleng ba tshebediso ba letlotlo e le ka nnete bo feta boleng ba lona bo kgotsofatsang ho tloswa ditjeho tsa thekiso, boleng bo kgotsofatsang ba letlotlo ho tloswa ditjeho tsa thekiso bo ka sebediswa jwalo ka bokalo ba lona ba tshebeletso e ka fumanehang hape. Hona ho tla atisa ho ba nnete bakeng sa letlotlo le boloketsweng ho rekiswa. Hona ke hobane boholo ba boleng ba tshebediso ba letlotlo le boloketsweng ho rekiswa haholoholo e tla ba lekeno la nete la ho rekisa letlotlo. Empa, bakeng sa ditheo tse ngata tse tshwarweng nakong e tswelang ho fana ka ditshebeletso tse ikgethang kapa dithoto tsa bohle ho setjhaba, boleng ba tshebediso ba letlotlo ho ka etsahala bo be boholwanyane ho feta boleng ba lona bo kgotsofatsang ho tloswa ditjeho tsa thekiso.
- .35 Maamong a mang, ditekanyo, dipalohare le dikgutsufatso tsa dipalo di ka fana ka dikgutsufatso tse utlwahalang tsa dipalo tse kenelletseng tse bontshitsweng Maamong ana bakeng sa ho fumana boleng bo kgotsofatsang ho tloswa ditjeho tsa thekiso kapa boleng ba tshebediso.

Ho lekanya bokalo ba tshebeletso e ka fumanehang hape ya letlotlo le sa ameheng le nang le nako ya tshebediso e sa balwang.

- .36 Temana ya .21 e laela letlotlo le sa tshwareheng le nang le bophelo ba tshebediso bo sa ballwang nako hore le hlahlojwe bakeng sa bofokodi hang ka selemo ka ho bapisa bokalo ba nnete ba lona le bokalo ba tshebeletso e ka fumanehang hape, ho sa natswe hore na ho na le sesupo le ha e le efe ya hore ho ka etsahala e be le na le bofokodi. Le ha ho le jwalo, tshebetso ya moraorao e kenelletseng ya bokalo bo jwalo ba tshebeletso ya letlotlo e ka fumanehang hape e entsweng nakong e fetileng e ka sebediswa bakeng sa tlhahlobo ya bofokodi ba letlotlo leo nakong ya jwale, ha feela ditekanyetso tsohle tse latelang di fihlellwa:
- (a) tshebetso ya moraorao ya bokalo ba tshebeletso e ka fumanehang hape bo bakile bokalo bo ileng ba feta bokalo ba nnete ba letlotlo ka palo e hodimo; mme
 - (b) ka tataiso ya tshekatsheko ya diketsahalo tse etsahetsweng le maemo a seng a fetohile ho tloha ka nako ya tshebetso ya moraorao ya bokalo ba tshebeletso e ka fumanehang hape, kgoneho ya hore ho fumanwa ha bokalo ba tshebeletso e ka fumanehang hape bo ka ba ka tlase ho bokalo ba nnete ba letlotlo e hole.

Boleng bo kgotsofatsang ho tloswa ditjeho tsa thekiso

- .37 Bopaki bo botle haholo ba boleng bo kgotsofatsang ba letlotlo ho tloswa ditjeho tsa ho rekisa ke theko tumellanong ya thekiso e tlamang thekisetsanong ya ditho tse ikemetseng, e fetotsweng tlasa mabaka a ditjeho tsa keketso tse neng di tla amana ka ho otloloha le thekiso ya letlotlo.

- .38 Haeba ho se na tumellano e tlamang ya thekiso empa letlotlo le rekiswa marakeng o sehlahlo, boleng bo kgotsofatsang ho tloswa ditjeho tsa thekiso ke theko ya maraka ya letlotlo ho tloswa ditjeho tsa thekiso ka maemo. Theko ya maraka e tshwanelehileng e atisa ho ba theko ya kopo ya jwale. Ha ditheko tsa jwale tsa kopo di sa fumanehe, theko ya moraorao ya phapanyetsano e ka fana ka motheo oo ho ona ho ka fumanwang tekanyo ya boleng bo kgotsofatsang ho tloswa ditjeho tsa thekiso, ha feela ho sa ka ha ba le phetoho e kgolo maamong a moruo pakeng tsa letsatsi la phapanyetsano le letsatsi leo ho tloha ka lona tekanyo e entsweng.
- .39 Haeba ho se na tumellano ya thekiso e tlamang kapa maraka o sehlahlo bakeng sa letlotlo, boleng bo kgotsofatsang ho tloswa ditjeho tsa thekiso bo thehilwe ho lesedi le letle le fumanehang ho bontsha bokalo boo setheo se ka bo fumanang, ka letsatsi la tlaleho, thekisong ya letlotlo pakeng tsa ditheo tse ikemetseng, tse nang le tsebo le tse thahasellang, kamora ho tlosa ditjeho tsa thekiso ka maemo. Ha se sebetsa bokalo bona, setheo se ka tadima phello ya diphapanyetsano tsa moraorao bakeng sa matlotlo a tshwanang kahara indaseteri e tshwanang. Boleng bo kgotsofatsang ho tloswa ditjeho tsa thekiso ha bo bontshe thekiso e qobellang, ntle le ha botsamaisi bo le tlasa kgatello hore bo rekise hanghang.
- .40 Ditjeho tsa thekiso ka maemo, ntle le tse seng di ananetswe ka hore ke mekitlane, di a tloswa ha ho sejetswa boleng bo kgotsofatsang ho tloswa ditjeho tsa thekiso. Mehlala ya ditjeho tse jwalo ke ditjeho tsa molao, kgafa ya setempe le makgetho a diphapanyetsano tse jwalo, ditjeho tsa ho tlosa letlotlo, le ditjeho tsa keketso tse otlolohileng tsa ho tlosa letlotlo boemong ba hore le ka rekiswa. Le ha ho le jwalo, menyetla ya ho tlohela mosebetsi (jwalo ka ha ho hlalosewa ho Maemo a GRAP a Menyetla ya Basebeletsi) le ditjeho tse amanngwang le ho fokotsa kapa ho hlophisa kgwebo botjha kamora thekiso ya letlotlo ha se ditjeho tse otlolohileng tsa keketso tsa ho rekisa letlotlo ka maemo.
- .41 Ka dinako tse ding, thekiso ya letlotlo e tla laela moreki no amohela sekoloto mme ke hang feela ho fumanwang boleng bo kgotsofatsang ho tloswa ditjeho tsa thekiso bo fumaneha bakeng sa bobedi letlotlo le sekoloto.

Boleng ba tshebediso

- .42 Maemo ana a hlalosa boleng ba tshebediso ba letlotlo leo e seng le hlahisang tjhelete ka hore ke boleng ba jwale ba menyetla e lebelletsweng e setseng ya letlotlo. "Boleng ba tshebediso" Maamong ana ke "boleng ba tshebediso ba letlotlo leo e seng le hlahisang tjhelete" ntle le ha ho boletswe ka mokgwa o mong. Boleng ba jwale ba tshebeletso e ka bang teng e setseng ya letlotlo e fumanwa ka ho sebedisa ofe kapa ofe wa mekgwa e boletsweng ditemaneng tsa .43 ho isa ho .47, ka ho tshwaneleha.

Mokgwa wa ditjeho tsa ntjhafatso e fokoditsweng boleng

- .43 Tlasa mokgwa ona, boleng ba jwale ba tshebeletso e ka bang teng e setseng ya letlotlo e fumanwa e le ditjeho tsa ntjhafatso tse fokoditsweng boleng tsa letlotlo. Ditjeho tsa ntjhafatso ya letlotlo ke ditjeho tsa ho ntjhafatsa menyetla yohle e lebelletsweng ya letlotlo. Ditjeho tsena di fokotsa boleng ho bontsha letlotlo maamong a lona a ho ba le sebedisitsweng. Letlotlo le ka ntjhafatswa ka tlhahisobotjha () ya letlotlo la jwale kapa ho le ntjhafatsa ka ho ntjhafatsa menyetla ya lona yohle e lebelletsweng. Ditjeho tsa ntjhafatso tse fokoditsweng boleng e lekannngwa ka hore ke ditjeho tsa tlhahisobotjha kapa ntjhafatso ya letlotlo, eo ho tsona

e leng tlase, ho tloswa phokotso ya boleng e bokellaneng e sejetswa ka motheo wa ditjeho tse jwalo, ho bontsha menyetla e lebelletsweng e seng e sebedisitswe kapa e felletsweng ke nako ya letlotlo.

- .44 Ditjeho tsa ntjhafatso le ditjeho tsa tlhahisobotjha ya letlotlo di fumanwa ka motheo wa ntlafatso. Tlhaloso ke hobane setheo se ke sa ntjhafatsa kapa sa hlahisa letlotlo botjha ka letlotlo le tshwanang haeba letlotlo le lokelang ho ntjhafatswa kapa ho hlahiswa botjha e le letlotlo la moralo o fetang tekanyo kapa la bokgoni bo fetelletseng. Matloto a moralo o fetang tekanyo a kenyetsetsa ditshobotsi tse sa hlokeheng bakeng sa dithoto kapa ditshebeletso tseo letlotlo le fanang ka tsona. Matlotlo a bokgoni bo fetelletseng ke matlotlo a nang le bokgoni bo fetang bo hlokehang ho fihlella tlhoko ya dithoto kapa ditshebeletso tseo letlotlo le fanang ka tsona. Ka hoo, ho fumana ditjeho tsa ntjhafatso kapa ditjeho tsa tlhahisobotjha ya letlotlo ka motheo wa ntlafatso ho bontsha menyetla e lebelletsweng e hlokwang bakeng sa letlotlo.
- .45 Maemong a mang, bokgoni ba malalaalaotswe kapa ba masalla bo bolokelwa polokeho kapa mabaka a mang. Hona ho hlaha ho tlhokeho ya ho netefatsa hore bokgoni ba tshebeletso bo kgotsofatsang bo a fumaneha maemong a tobileng a setheo. Mohlala, lefapha la tsa mollo le hloka ho ba le ditimamollo di le malalaalaotswe ho fana ka ditshebeletso tsa qomatsi. Masalla kapa malalaalaotswe a jwalo ke karolo ya menyetla e lebelletsweng e batlwang ya letlotlo.

Mokgwa wa ditjeho tsa pusetso

- .46 Ditjeho tsa pusetso ke ditjeho tsa ho busetsa menyetla e lebelletswengya letlotlo boemong ba pele le ba le bofokodi. Tlasa mokgwa ona, boleng ba jwale ba menyetla e lebelletsweng e setseng ya letlotlo e fumanwa ka ho tlosa ditjeho tsa pusetso tsa letlotlo ho ditjeho tsa jwale tsa ho ntjhafatsa menyetla e lebelletsweng e sa setseng ya letlotlo pele le ba le bofokodi. Ditjeho tsa ho qetela ho tse boletsweng di atisa ho fumanwa ka hore ke tlhahisobotjha e fokoditsweng boleng kapa ditjeho tsa ntjhafatso tsa letlotlo, ho nkuwa e tlase. Ditemana tsa .43 ho isa ho .45 di kenyetsetsa tataiso e eketsehileng ya ho fumana ditjeho tsa ntjhafatso kapa ditjeho tsa tlhahisobotjha ya letlotlo.

Mokgwa wa dikarolo tsa tshebeletso

- .47 Tlasa mokgwa ona, boleng ba jwale ba menyetla e lebelletsweng e setseng ya letlotlo e fumanwa ka ho fokotsa ditjeho tsa jwale tsa menyetla e lebelletsweng e setseng ya letlotlo pole ho bofokodi ba long, ho kgema le palo e fokotsehileng ya dikarolo tsa tshebeletso tse lebelletsweng ho letlotlo boemong ba lona ba bofokodi. Jwalo feela ka ho mokgwa wa ditjeho tsa pusetso, ditjeho tsa jwale tsa ntjhafatso ya menyetla e lebelletsweng e setseng ya letlotlo pele ho bofokodi ba lona e atisa ho fumanwa ka hore ke ditjeho tse fokoditsweng boleng tsa tlhahisobotjha kapa ntjhafatso ya letlotlo pele ho bofokodi ba lona, ho nkuwa e tlase.

Mekgwa ya phethahatso

- .48 Kgetho ya mokgwa o tshwanelehileng haholo wa ho lekanya boleng ba tshebediso e itshetlehiile ho boteng ba datha le sebopeho sa bofokodi:
- (a) bofokodi bo bonweng ba diphetoho tse kgolo tsa nako e telele tikolohong ya leano la thekenoloji, la molao le la mmuso ka kakaretso di lekanngwa ka ho

sebedisa mokgwa wa ditjeho tsa ntjhafatso tse fokoditsweng boleng kapa mokgwa wa dikarolo tsa tshebeletso, ha ho tshwaneleha.

- (b) bofokodi bo bonweng ba phetoho e kgolo ya nako e telele ya boholo kapa mokgwa wa tshebediso, ho kenyelletswa o bonweng ho kgaotseng kapa ho batleng ho kgaotsa tlhoko, ka kakaretso bo lekanngwa ka ho sebedisa mokgwa wa ditjeho tsa ntjhafatso e fokoditsweng boleng kapa wa dikarolo tsa tshebeletso ha ho tshwaneleha; le
- (c) bofokodi bo bonweng bo tswa ho tshenyeho e bonwang ka kakaretso bo la lekanngwa ka ho sebedisa mokgwa wa ditjeho tsa pusetso kapa mokgwa wa ditjeho tsa ntjhafatso tse fokoditsweng boleng ha ho tshwaneleha.

Ho bona le ho lekanya tahlehelo ya bofokodi

- .49 Ditemana tsa .50 ho isa ho .56 di bontsha ditlhoko tsa ho bona le ho lekanya ditahlehelo tsa bofokodi bakeng sa letlotlo. Maemong ana, "tahlehelo ya bofokodi" ke "tahlehelo ya bofokodi ba letlotlo leo e leng le sa hlahiseng tjhelete" ntle le ha ho tiisitswe se seng.
- .50 ***Ha feela bokalo ba tshebeletso e ka fumanehang ya letlotlo e le nyane ho bokalo ba yona ba nnete, bokalo ba nnete ba letlotlo bo tla fokotswa hore bo fihle ho bokalo ba lona ba tshebeletso e ka fumanehang. Phokotso eo ke tahlehelo ya bofokodi.***
- .51 Jwale ka ha ho bontshitswe temaneng ya .20, Maemo ana a laela setheo ho etsa tekanyo e ngotsweng ya bokalo ba tshebeletso e ka fumanehang ha feela ho na le sesupo sa hore ho na le tahlehelo ya bofokodi bo ka bang teng. Ditemana tsa .23 ho isa ho .30 di bontsha ditshupo tsa sehlooho tsa hore tahlehelo ya bofokodi ho ka etsahala e be e etsahetse.
- .52 ***Tahlehelo ya bofokodi e tla ananelwa hanghang ho masalla kapa kgaello, ntle le ha letlotlo le nkwa ka bokalo bo lekotsweng boleng botjha ho latela Maemo a mang a GRAP (mohlala, ho latela mohlala wa tekolobotjha ya boleng e ho Maemo a GRAP a Thepa, Polante le Sesebediswa). Tahlehelo ya bofokodi ya letlotlo le lekotsweng boleng botjha e tla tshwarwa jwalo ka phokotso ya tekolobotjha ya boleng ho latela Maemo ao a GRAP.***
- .53 Tahlehelo ya bofokodi ya letlotlo leo e seng le lekotsweng botjha boleng e bonwa ho masalla kapa kgaello. Empa, tahlehelo ya bofokodi letlotlong le lekotsweng boleng botjha e ananelwa ka ho otlooha kgahlanong le masalla a tekolobotjha ya boleng bakeng sa letlotlo hoo tahlehelo ya boleng e sa feteng bokalo ba masalla a tekolobotjha ya boleng bakeng sa letlotlo lona leo.
- .54 ***Ha bokalo bo lekantsweng bakeng sa tahlehelo ya bofokodi e le kgolwanyane ho bokalo ba nnete ba letlotlo le amanang le bona, setheo se tla ananela mokitlane ha feela seo se laelwa ke Maemo a mang a GRAP.***
- .55 Moo tekanyo ya tahlehelo ya bofokodi e leng kgolwanyane ho bokalo ba nnete ba letlotlo, bokalo ba nnete ba letlotlo bo fokotswa ho ba zero ka bokalo bo kgemang le

bona bo ananelwang ho masalla kapa kgaello. Mokitlane o tla ananelwa feela haeba Maemo a mang a GRAP a laela jwalo. Mohlala ke ha sehlolongwa sa sesole se hahetsweng morero o itseng se se se sa sebediswe mme setheo se laelwa ke molao ho tlosa sehlolongwa seo haeba se sa sebedisehe. Setheo se ka hloka ho etsa kabelo bakeng sa ho ditjeho tsa ho qhaqholla haeba ho laelwa ke Maemo a GRAP a Diphumantsho, Mekitlane e sa Tiiswang le Matlotlo a sa Tiiswang (Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets).

- .56** *Kamora kananelo ya tahlehelo ya bofokodi, tefiso ya phokotso ya boleng (phokotso ya boleng butle) bakeng sa letlotlo e tla fetolwa dinakong tsa kamoso ho aba bokalo ba nnete bo ntjhafaditsweng ba letlotlo, ho tloswa boleng ba lona ba masalla (haeba bo le teng), ka mokgwa wa maano nakong ya tshebetso e setseng.*

Ho kgutliswa ha tahlehelo ya bofokodi

- .57** Ditemana tsa .58 ho isa ho .71 di beha ditlhoko tsa ho kgutlisa tahlehelo ya bofokodi e ananetsweng bakeng sa letlotlo dinakong tsa pele.
- .58** *Letsatsing ka leng la ho tlaleha setheo se tla lekola hore na ho na le sesupo le ha e ka ba sefe sa hore tahlehelo ya bofokodi e ananetsweng dinakong tse fetileng bakeng sa letlotlo ho ka etsahala e se e le siyo kapa e se e fokotsehile. Haeba ho na le sesupo se jwale le ha e ka ba sefe, setheo se tla lekanya bokalo ba tshebeletso e ka fumanehang ba letlotlo leo.*
- .59** *Ha se lekola hore na ho na le sesupo sa hore tahlehelo ya bofokodi e ananetsweng dinakong tse fetileng bakeng sa letlotlo ho ka etsahala e se e le siyo kapa e se e fokotsehile, setheo se tla ela hloko, bonyane, ditshupo tse latelang:*

Mehlodi ya ka ntle ya lesedi

- (a) *Ho kgutla ha tlhoko kapa ho hlokeha ha ditshebeletso tse nehwang ke letlotlo.*
- (b) *Diphetoho tse kgolo tsa nako e telele tse nang le phello e ntle ho setheo di etsahetse nakong kapa di tla etsahala nakong e haufi e tlang, tikolohong ya pholisi ya thekenoloji, molao kapa mmuso eo setheo se sebetsang ho yona.*

Mehlodi ya ka hare ya lesedi

- (c) *Diphetoho tse kgolo tsa nako e telele tse nang le phello e ntle ho setheo di etsahetse nakong kapa di lebelletswe hore di tla etsahala nakong e haufi e tlang, tsa ka moo kapa mokgwa oo ka ona letlotlo le sebediswang kapa le lebelletsweng hore le tla sebediswa. Diphetoho tsena di kenyetse ditjeho tse bileng teng nakong ho eketsa kapa ho ntla fatsa tshebetso ya letlotlo, ho hlophisa botjha kgwebo eo letlotlo le welang ho yona kapa qeto ya ho sebedisa e seng ho rekisa letlotlo.*
- (d) *Qeto ya ho kgutlela kahong ya letlotlo e neng e kginnwe nakong e fetileng pele e qetwa kapa e le boemong ba ho sebediswa.*

(e) Bopaki bo a fumaneha ho tswa ho tlaleho ya ka hare bo bontshang hore mosebetsi wa tshebeletso wa letlotlo o, kapa o tla ba, betere haholo ho feta ka moo ho neng ho lebelletswe.

- .60 Ditshupo tsa phokotso e ka bang teng tahlehelong ya bofokodi temaneng ya .59 di bontsha haholoholo ditshupo tsa tahlehelo ya bofokodi e ka bang teng temaneng ya .23.
- .61 Lenane le ho temana ya .59 ha le a phethahala. Setheo se ka supa ditshupo tse ding tsa ho fetolwa ha tahlehelo ya bofokodi eo le yona e ka hlokanng setheo hore se lekany botjha bokalo ba tshebeletso e ka fumanehang hape ya letlotlo. Mohlala, efe kapa efe ya tse latelang e ka ba sesupo sa hore tahlehelo ya bofokodi ho ka etsahala e ile ya kgutliswa:
- (a) ho nyoloha ho matla ma boleng ba maraka ba letlotlo; kapa
 - (b) keketso e matla ya nako e telele ya tlhoko kapa tlhokeho ya tshebeletso e fuwang ke letlotlo.
- .62 Tshepiso ya ho kgina kapa ho hlophisa kgwebo botjha nakong e kgutshwane e tlang ke sesupo sa kgutliso ya tahlehelo ya bofokodi ba letlotlo leo e leng la kgwebo eo ho yona tshepiso e jwale e leng phetoho e kgolo ya nako e telele, e nang le phello e ntle ho setheo, ka boholo kapa mokgwa wa tshebediso ya letlotlo leo. Maemo ao ho ona maikemisetso a jwalo a tla bang sesupo sa ho kgutliswa ha bofokodi hangata a amana le moo ho kginwa kapa tlhophisobotjha e lebelletsweng ya kgwebo e tla hlolang menyetla ya ho ntlafatsa tshebediso ya letlotlo. Mohlala wa motjhini wa x-rei (mahlasedi a x) o sa sebediswang ka ho phethahala ke tliniki a tsamaiswang ke sepetelele sa bohle mme, ka lebaka la tlhophisobotjha, o lebelletsweng ho fetisetwa lefapheng la sehlooho la radiyoloji la sepetelele moo o tla sebediswa ka matla a fetang a pele. Maemong a jwalo, tshepiso ya ho kgina kapa ho hlophisa botjha mesebetsi ya tliniki e ka ba sesupo sa hore tahlehelo ya bofokodi e ananelwang bakeng sa letlotlo dinakong tsa pele e ka tshwanela ho kgutliswa.
- .63 Haeba ho na le sesupo ya hore tahlehelo ya bofokodi e ananetsweng bakeng sa letlotlo ho ka etsahala e se e le siyo kapa e fokoditswe, hona ho ka bontsha hore nako ya tshebetso e sa setseng, mokgwa wa phokotso ya boleng (phokotso ya boleng butle) kapa boleng ba masalla bo ka hloka ho hlahlojwa botjha le ho fetolwa ho latela Maemo a GRAP a tshwanelehileng ho letlotlo, le hoja tahlehelo ya bofokodi e kgutliswa bakeng sa letlotlo.
- .64 Tahlehelo ya bofokodi e ananetsweng dinakong tsa pele bakeng sa letlotlo e tla kgutliswa ha feela ho bile le phetoho ya ditekanyo tse sebedisitsweng ho fumana bokalo ba tshebeletso e ka fumanehang hape ya letlotlo ho tloha ha tahlehelo ya moraorao ya bofokodi e ne e ananelwa. Haeba sena ke nnete, ntle le se hlaloswang temaneng ya .67, bokalo ba nnete ba letlotlo bo tla eketswa ho fihla ho bokalo ba tshebeletso e ka fumanehang hape. Keketso eo ke kgutliso ya tahlehelo ya bofokodi.**
- .65 Maemo ana a laela setheo ho etsa tekanyo ya molao ya bokalo ba tshebeletso bo ka kgutliswang hape ha feela ho na le sesupo sa kgutliso ya tahlehelo ya bofokodi. Temana ya .59 e bontsha dintlha tsa sesupo tsa sehlooho tsa hore tahlehelo ya bofokodi e ananetsweng bakeng sa letlotlo dinakong tsa pele ho ka etsahala e se e le siyo kapa e se e fokotsehile.

- .66 Kgutliso ya tahlehelo ya bofokodi e bontsha keketso ya bokalo bo lekantsweng ba tshebeletso e ka fumanehang hape ya letlotlo, ka lebaka la tshebediso kapa la thekiso, ho tloha ka letsatsi leo setheo se ananetsweng tahlehelo ya bofokodi la ho qetela bakeng sa letlotlo leo. Temana ya .79 e laela setheo ho supa phetoho e ho ditekanyo e bakang keketso e ho bokalo ba tshebeletso e ka fumanehang. Mehlala ya diphetoho tsa ditekanyo e kenyelletsa:
- (a) phetoho ya motheo wa bokalo ba tshebeletso e ka fumanehang hape (ke hore, hore na bokalo ba tshebeletso e ka fumanehang hape bo theilwe ho boleng bo kgotsofatsang ho tloswa ditjeho tsa thekiso kapa boleng ba tshebediso);
 - (b) haeba bokalo ba tshebeletso e ka fumanehang hape bo ne bo theilwe ho boleng ba tshebediso, phetoho ho tekanyo ya dikarolo tsa tsa boleng ba tshebediso; kapa
 - (c) haeba bokalo ba tshebeletso e ka fumanehang hape bo ne bo theilwe ho boleng bo kgotsofatsang ho tloswa ditjeho tsa thekiso, phetoho ya tekanyo ya dikarolo tsa boleng bo kgotsofatsang ho tloswa ditjeho tsa thekiso.
- .67 ***Bokalo ba nnete bo eketsehileng ba letlotlo bo amanngwang le kgutliso ya tahlehelo ya bofokodi ha bo a tshwanela ho feta bokalo ba nnete bo neng bo tla fumanwa (nete ya phokotso ya boleng kapa phokotso ya boleng butle) ha ho se tahlehelo ya bofokodi e neng e ananetswe bakeng sa letlotlo dinakong tse fetileng.***
- .68 Keketso le ha e ka ba efe ya bokalo ba nnete ba letlotlo e ka hodimo ho bokalo ba nnete bo ka beng bo fumanwe (nete ya phokotso ya boleng butle kapa phokotso ya boleng) ha ho ne ho sa ananelwa tahlehelo ya bofokodi bakeng sa letlotlo dilemong tse fetileng ke tekolobotjha. Ha se tlaleha bakeng sa tekolobotjha e jwalo, setheo se sebedisa Maemo a GRAP a tshwanelehileng bakeng sa letlotlo.
- .69 ***Kgutliso ya tahlehelo ya bofokodi bakeng sa letlotlo e tla ananelwa hanghang ho masalla kapa kgaello ntle le ha letlotlo le nkuwa ka bokalo bo lekotsweng botjha ho latela Maemo a mang a GRAP (mohlala, mokgwa wa tekolobotjha Maemong a GRAP a Thepa, Polante le Sesebediswa). Kgutliso le ha e ka ba efe ya tahlehelo ya bofokodi ba letlotlo le lekotsweng botjha e tla nkuwa jwalo ka keketso ya tekolobotjha ya boleng ho latela Maemo ao a mang a GRAP.***
- .70 Kgutliso ya tahlehelo ya bofokodi letlotlo le lekotsweng botjha e ananelwa sesiung sa tekolobotjha pehelong ya diphetoho tsa matlotlo a nete bakeng sa letlotlo leo. Le ha ho le jwalo, ha tahlehelo ya bofokodi letlotlo lona leo le lekotsweng botjha e ne e ananetswe ho masalla kapa kgaello nakong e fetileng, kgutliso ya tahlehelo eo ya bofokodi le yona e ananelwa ho masalla kapa kgaello.
- .71 ***Kamora hoba kgutliso ya tahlehelo ya bofokodi e ananelwe, tefiso ya phokotso ya boleng (phokotso ya boleng butle) bakeng sa letlotlo e tla fetolwa dinakong tse tlang ho aba bokalo ba nnete bo fetotsweng ba letlotlo, ho tloswa boleng ba lona ba masalla (haeba bo le teng), ka motheo wa maano nakong ya tshebediso e setseng.***

Thehobotjha ya matlotlo

- .72 ***Thehobotjha ya matlotlo ho tloha ho matlotlo a hlahisang tjelete ho isa ho matlotlo ao e seng a hlahisang tjelete kapa ho tloha ho matlotlo ao e seng a***

hlahisang tjehelete ho isa ho matlotlo a hlahisang tjehelete e tla etsahala feela ha ho na le bopaki to totobetseng ba hore thehobotjha e jwalo e tshwanelehile. Thehobotjha, ka boyona, ha se ka nako tsohle e qalang teko ya bofokodi kapa kgutliso ya tahlehelo ya bofokodi. Ka ho le leng, sesupo sa teko ya bofokodi kapa kgutliso ya tahlehelo ya bofokodi e hlaho ho, bonyane, ditshupo tse ho temana ya .23.

- .73 Ho na le maemo ao ho ona ditheo di ka nkang qeto ya hore ho a tshwaneleha ho etsa thehobotjha ya letlotlo leo e seng le hlahisang tjehelete hore e be letlotlo le hlahisang tjehelete. Mohlala, polante ya tshwaro ya dikgwerekgwere tse tshwellwang mehloding e ile ya hahwa haholoholo ka morero wa ho sebetsana le dikgwerekgwere tsa indaseteri tse tshwellwang mehloding tse tswang karolong ya bodulo ba batho, tseo bakeng sa tsona ho se nang tefiso. Karolo ya bodulo ba batho e se e heleditswe mme sebaka seo se tla ntshetswa pele botjha bakeng sa mabaka a indaseteri le thekiso ya thepa. Ke nnete hore, nakong e tlang, polante e tla sebedisetswa dikgwerekgwere tsa indaseteri ka tefello ya kgwebo. Ka ha ho nkuwe qeto ena, setheo se nka qeto ya ho reha polante ya tshwaro ya dikgwerekgwere botjha hore e be letlotlo le hlahisang tjehelete.

Tsebahatso

- .74 ***Setheo se tla tsebahatsa ditekanyetso tse ntsheditsweng pele ke setheo ho arohanya matlotlo ao e seng a hlahisang tjehelete ho ao e leng a hlahisang tjehelete.***
- .75 ***Setheo se tla tsebahatsa tse latelang bakeng sa mokgahlelo ka mong wa matlotlo:***
- (a) ***bokalo ba tahlehelo ya bofokodi e ananetsweng ho masalla kapa kgaello nakong le dintlha tsa tekanyetso pehelong ya tshebediso ya tjehelete eo ho yona ditahlehelo tseo tsa bofokodi di kenyelleditsweng;***
 - (b) ***bokalo ba dikgutliso tsa ditahlehelo tsa bofokodi tse ananetsweng ho masalla kapa kgaello nakong le dintlha tsa tekanyetso pehelong ya tshebediso ya tjehelete eo ho yona ditahlehelo tseo tsa bofokodi di kgutlisitsweng;***
 - (c) ***bokalo ba ditahlehelo tsa bofokodi tsa matlotlo a lekantsweng botjha a ananetsweng ka ho otloloha matlotlong a nete nakong;***
 - (d) ***bokalo ba dikgutliso tsa ditahlehelo tsa bofokodi tsa matlotlo a lekantsweng botjha tse ananetsweng ka ho otloloha matlotlong a nete nakong.***
- .76 Mokgahlelo wa matlotlo ke sehlotshwana sa matlotlo a sebopeho le tshebediso e tshwanang ditshebetsong tsa setheo a botshwang e le letlotlo le le leng tlasa mabaka a tshenolo dipehelong tsa tjehelete.
- .77 Lesedi le hlokwang temaneng ya .75 le ka tlalehwa le lesedi le leng le tsebahaditsweng bakeng sa mokgahlelo oo wa matlotlo. Mohlala, lesedi lena le ka kenyelletswa kopanyong ya bokalo ba nnete ba thepa, polante le sesebediswa, qalong le qetellong ya nako, jwalo ka ha ho laelwa ke Maemo a GRAP a Thepa, Polante le Sesebediswa.

- .78** *Setheo se nehang lesedi ka tlaleho ho ya ka dikarolo ho latela Maemo a GRAP a Tlaleho ho ya ka Dikarolo (Segment Reporting) se tla tsebahatsa dintlha tse latelang bakeng sa karolo ka nngwe e tshwanetseng ho tlalehwa.*
- (a) bokalo ba ditahlehelo tsa bofokodi bo ananetsweng ho masalla kapa kgaello le ka ho otloloha matlotlong a nete nakong; le*
 - (b) bokalo ba dikgutliso tsa ditahlehelo tsa bofokodi bo ananetsweng ho masalla kapa kgaello le ka ho otloloha matlotlong a nete nakong.*
- .79** *Setheo se tla senola dintlha tse latelang bakeng sa tahlehelo ka nngwe e kgolo e ananetsweng kapa e kgutlisitsweng nakong:*
- (a) diketsahalo le maemo a bakileng kananelo kapa kgutliso ya tahlehelo ya bofokodi;*
 - (b) bokalo ba tahlehelo ya bofokodi e ananetsweng kapa e kgutlisitsweng;*
 - (c) sebopeho sa letlotlo;*
 - (d) haeba letlotlo le tlaleha ho ya ka dikarolo ho latela Maemo a GRAP a Tlaleho ho ya ka Dikarolo, karolo e lokelang ho tlalehwa eo letlotlo le leng la yona;*
 - (e) moo bokalo ba tshebeletso e ka fumanehang hape ba letlotlo bo leng boleng bo kgotsofatsang ba lona ho tloswa ditjeho tsa thekiso kapa boleng ba tshebediso;*
 - (f) haeba bokalo ba tshebeletso e ka fumanehang hape e le boleng bo kgotsofatsang ho tloswa ditjeho tsa thekiso, motheo o sebediswang ho fumana boleng bo kgotsofatsang ho tloswa ditjeho tsa thekiso (tse kang hore boleng bo kgotsofatsang bo ile ba fumanwa ke tshupo ho maraka o sehlahlo);*
 - (g) haeba bokalo ba tshebeletso e ka fumanehang hape ke boleng ba tshebediso, mkgwa le mehopolo e meholo e sebediswang, ho kenyelletswa sekgahla sa theolelo se sebedisitsweng tekanyong ya jwale le tekanyong ya nako e fetileng ya boleng ba tshebediso; le*
 - (h) hore na molekanyi wa boleng ya ikemetseng o ile a sebediswa ho fumana bokalo ba tshebeletso e ka fumanehang hape.*
- .80** *Setheo se tla tsebahatsa lesedi le latelang bakeng sa kopanyo ya ditahlehelo tsa bofokodi le kopanyo ya dikgutliso tsa ditahlehelo tsa bofokodi tse ananetsweng nakong tseo ho se nang le lesedi le tsebahatswang bakeng sa tsona ho latela temana ya .79:*
- (a) mekgahlelo e ka sehloohong ya matlotlo a angwang ke ditahlehelo tsa bofokodi (le mekgahlelo e ka sehloohong ya matlotlo a angwang ke dikgutloso tsa ditahlehelo tsa bofokodi); le*
 - (b) diketsahalo le maemo a sehlooho a bakileng kananelo ya ditahlehelo tsena tsa bofokodi le dikgutliso tsa ditahlehelo tsa bofokodi.*
- .81** *Setheo se tla tsebahatsa ditlhalosong lesedi ka mehopolo ya sehlooho e sebediswang ho fumana bokalo ba tshebeletso e ka fumanehang hape ba*

matlotlo nakong a nang le kotsi e matla ya ho baka phetolo e matla ya bokalo ba nnete ba matlotlo.

Diphumantsho tsa nakwana

Kamohelo ya mantlha ya Maemo a GRAP

- .82 Diphumantsho tsa nakwana tse tla sebediswa ke ditheo ha ho amohelwa la mantlha Maemo ana di laetswe (di)taelong. Diphumantsho tsa Maemo ana di lokela ho balwa hammoho le e nngwe le e nngwe ya ditaelo tse tshwanelehileng.*

Ditokiso tsa Maemo a GRAP

- .83 Ditemana tsa .03, .10, .12, .13, .14, .15, .16, .19, .23, .24, .26, .34, .78 le .79 di ile tsa lokiswa le temana ya .11 ya eketswa ke Dintlafatso tsa Maemo a GRAP tse phatlaladitsweng ka la 1 Mmesa 2014. Setheo se tla tshwanela ho sebedisa ditokiso tsena ka ho ya pele bakeng sa dinako tsa selemo tsa tjhelete ho qala ka la 1 Mmesa 2015 kapa kamora letsatsi leo. Haeba setheo se ikgethela ho sebedisa ditokiso tsena letsatsi leo le so fihle, se tla tsebahatsa ntlha eo.*

Letsatsi le qalang

Kamohelo ya mantlha ya Maemo a GRAP

- .84 Setheo se tla tshwanela ho phethahatsa Maemo a GRAP bakeng sa dipehelo tsa tjhelete tsa selemo tse akaretsang dinako tse qalang ka, kapa kamora, letsatsi le tla bewa ke Letona la tsa Ditjhelete molawaneng o tla phatlalatswa ho latela karolo ya 91(1)(b) ya Molao wa Taolo ya Tjhelete ya Setjhaba, Molao wa 1 wa 1999, jwalo ka ha o lokisitswe.*

Ditheo tse seng di sebedisa Maemo a GRAP

- .85 Setheo se tla tshwanela ho phethahatsa ditokiso tsena Maemong ana a GRAP bakeng sa dipehelo tsa tjhelete tsa selemo tse akaretsang dinako tse qalang ka 1 Mmesa 2015 kapa kamora letsatsi leo. Phethahatso e potlakiswang e a kgothaletswa. Haeba setheo se sebedisa ditokiso tsena bakeng sa nako e qalang pele ho 1 Mmesa 2015, se tla tsebahatsa ntlha eo.*

Sehlomathiso

Tjhate ya phallo ya ho fumana tahlehelo ya bofokodi bakeng sa matlotlo ao e seng a hlahisang tjhelete

Sehlomathiso ke sa ho hlalosa feela mme ha se karolo ya Maemo. Sepheo sa sehlomathiso ke ho hlalosa tshebediso ya Maemo le ho thusa ka ho hlakisa moelelo wa ona.

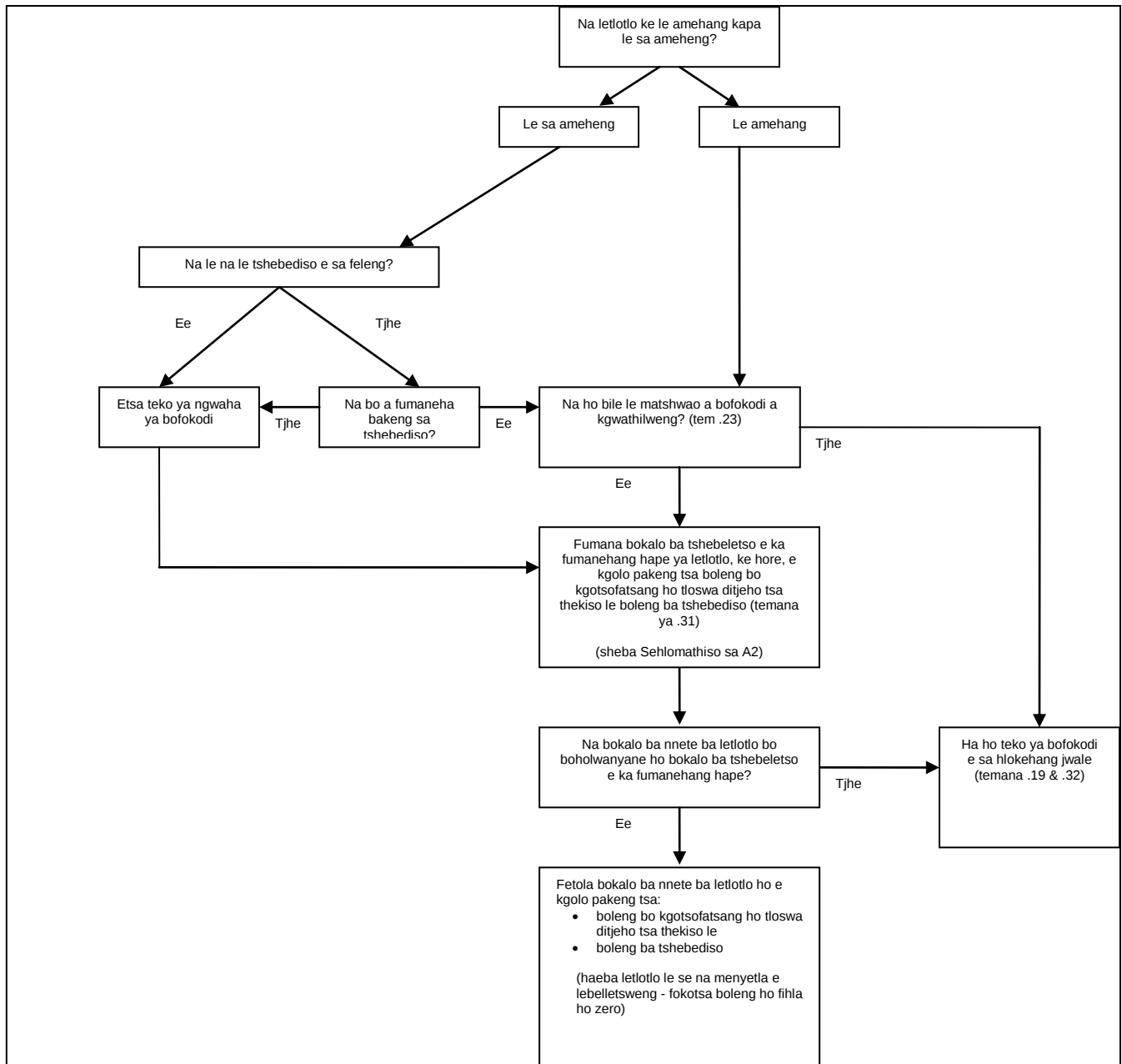
Tjhate ya phallo e sebetsa ho matlotlo ao e seng a hlahisang tjhelete hang ha tekolo e entswe ya ho fumana hore na letlotlo ke letlotlo leo e seng le hlahisang tjhelete kamora ho sebedisa theo e ho ditemana tsa .11 ho isa ho .16.

Morero wa tjhate ya phallo leqepheng le latelang ke ho supa mehato e lokelang ho nkwa ke setheo:

- ho lekola hore na letlotlo leo e seng le hlahisang tjhelete le na le bofokodi kapa tjhe (Sehlomathiso sa A1); le
- ho fumana bokalo ba tshebeletso e ka fumanehang hape ha le leng la matshwao a bofokodi le kentswe tshebetsong (Sehlomathiso sa A2).

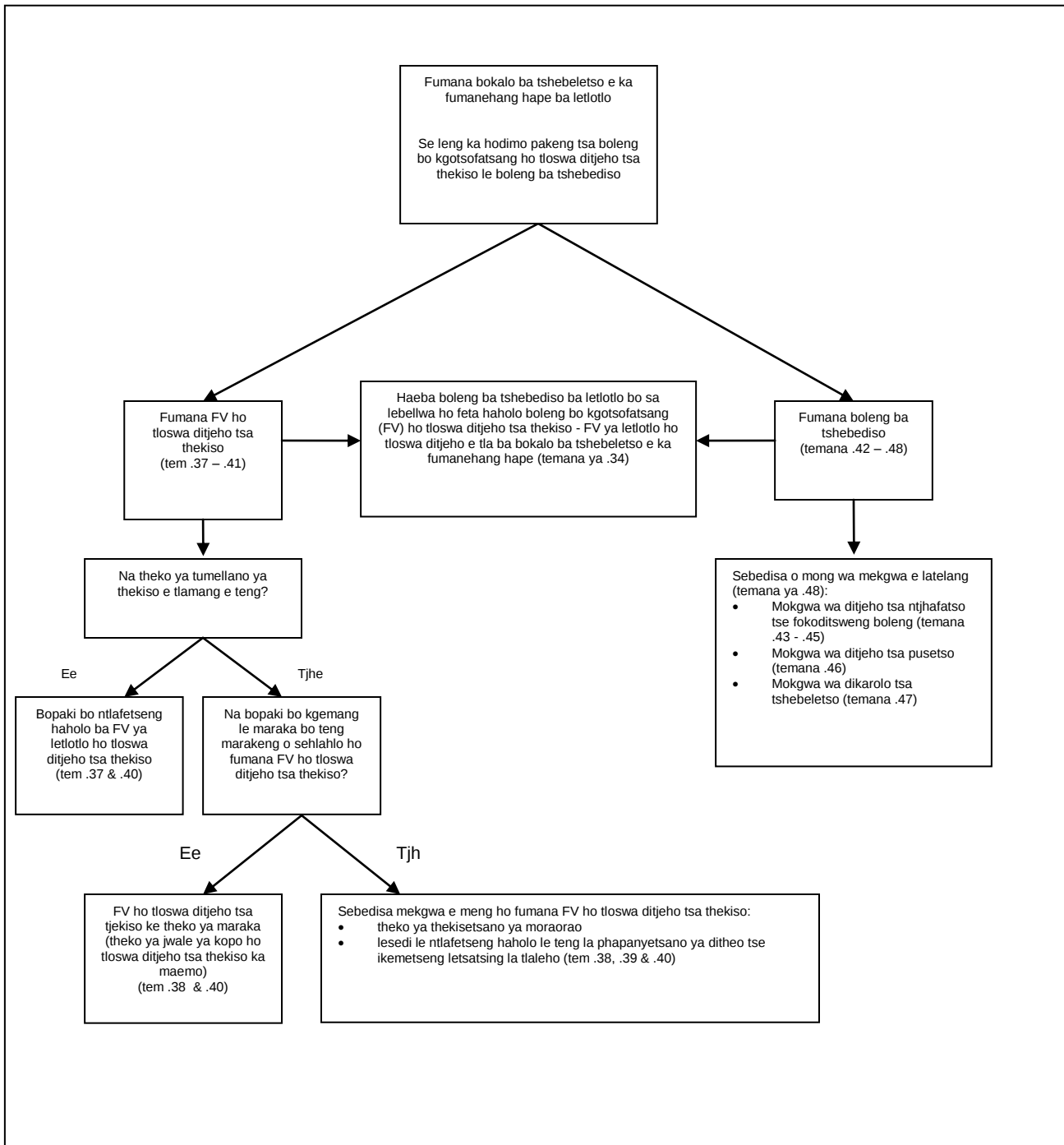
Sehlomathiso sa A1

Ho lekola hore na letlotlo leo e seng le hlahisang tjelele le na le bofokodi

Sehlomathiso sa A2

Fumana bokalo ba tshebeletso e ka fumanehang hape ha le leng la matshwao a bofokodi le kgwathilwe

Motheo wa diphetho

Motheo ona wa diphetho o nehelana ka mabaka a Lekgotla la Maemo a Tshupatlotlo (Lekgotla) a ho amohela kapa ho hana ditharollo tse itseng tse amang tshupatlotlo bakeng sa bofokodi ba matlotlo ao e seng a hlahisang tjhelete. Motheo ona wa diphetho o tsamaya le Maemo a GRAP a Bofokodi ba Matlotlo ao e seng a Hlahisang Tjhelete (GRAP 21).

Selelekela

- BC1. Maemo ana a GRAP a laela mekgwatshebetso eo setheo se e sebedisang ho fumana hore na letlotlo leo e seng le hlahisang tjhelete le na le bofokodi le ho fumana nnete ya ka moo bofokodi bo ananelwang le ho lekanngwa. Maemo ana hakoloholo a nkuwe ho tswa ho Maemo a Matjhaba a Tshupatlotlo Ditheong tsa Bohle a Bofokodi ba Matlotlo ao e seng a Hlahisang Tjhelete (IPSAS 21). Ha le hlahisa Maemo ana, Lekgotla hape le ile la ela hloko diphatlatso tse fuweng ke mekgatlo e meng e hlomamisang maemo e sebetsanang le tshupatlotlo ya bofokodi ba matlotlo.
- BC2. Motheo wa diphetho o akaretsa dikgeloho tse bohlokwa tse etswang ho tswa ho IPSAS 21 le mabaka a dikgeloho tseo.

Kakaretso

Ho kenyelletswa ha thepa, polante le sesebediswa e nkwa ka bokalo bo lekantsweng botjha

- BC3. Thepa, polante le sesebediswa di nkwa ka bokalo bo lekantsweng botjha ho latela mohlala wa tekanyobotjha di kakaretsong ya Maemo a Matjhaba a Tshupatlotlo (International Accounting Standard) a Bofokodi ba Matlotlo (IAS 36) (Impairment of Assets).
- BC4. Le ha ho le jwalo, kakaretso ya IPSAS 21 ha e kenyelletse matlotlo a thepa, polante le sesebediswa ao e seng a hlahisang tjhelete a nkuwang ka bokalo bo lekantsweng botjha ho latela mohlala wa tekanyobotjha wa Maemo a Matjhaba a Tshupatlotlo Ditheong tsa Bohle a Thepa, Polante le Sesebediswa (IPSAS 17). Motheo wa diphetho tsa IPSAS 21 o bolela hore IPSASB e na le tjhebo ya hore matlotlo a nkuwang ka bokalo bo lekantsweng botjha ho latela mohlala wa tekanyobotjha wa IPSAS 17 a tla lekanngwa botjha kgafetsa ka moo ho kgotsofatsang ho netefatsa hore a nkuwa ka bokalo bo sa fapaneng hakaalo le boleng bo kgotsofatsang ba ona letsatsing la tlaleho. Ka hoo, bofokodi bo tla nkelwa hloohong tekolong eo.
- BC5. Ho qhelelwa thoko ha kakaretso e jwalo bakeng sa thepa, polante le sesebediswa tse hlahisang tjhelete tse nkuwang ka bokalo bo lekantsweng botjha ho ile ha kenyelletswa ho Maemo a Matjhaba a Tshupatlotlo Ditheong tsa Bohle a Bofokodi ba Matlotlo a Hlahisang Tjhelete (IPSAS 26). IPSASB e qetile ka hore ho tla ba boima ho qobella taelo ya ho etsa teko ya bofokodi e le keketso ho ditaello tsa jwalo tse ho IPSAS 17 tse laelang matlotlo hore a lekolwe botjha kgafetsa ka moo ho kgotsofatsang ho tiisa hore a nkwa ka bokalo bo sa fapanang hakaalo le boleng ba ona bo kgotsofatsang letsatsing la tlaleho. Ka hoo, ka kakaretso, IPSASB e qetile ka hore IPSAS 26 e lokela ho kgema le diphetho tse ho IPSAS 21.
- BC6. Dipuisanong tsa yona tsa ho qhelela thoko thepa, polante le sesebediswa di nkuwa ka bokalo bo lekantsweng botjha ho tswa ho kakaretso ya IPSAS 21 le IPSAS 26, IPSASB e ile ya lemoha hore ho IAS 36 bokalo bo boholo haholo ba tahlehelo ya bofokodi ke

ditjeho tsa thekiso ka maemo. Sena se tshwanelehile haholo maamong ao ho ona boleng bo kgotsofatsang ba letlotlo la thepa, polante le sesebediswa bo leng boleng ba bona ba maraka. IPSASB e na le tjhebo ya hore, mabakeng a mangata, tsena di ke ke tsa ba kgolo mme, ka tjhebo e sebetsang, ha ho hlokehe ho lekanya bokalo ba tshebeletso e ka fumanehang hape ba letlotlo le ho ananela tahlehelo ya bofokodi bakeng sa ditjeho tsa thekiso ka maemo tsa letlotlo.

- BC7. Ka hoo, Lekgotla le dumellana le ho kenyelletswa ha kakaretso ya thepa, polante le sesebediswa tse nkwang ka bokalo bo lekantsweng botjha jwalo ka ho IAS 36. Lekgotla le na le tjhebo ya hore ho ke ke ha ba boima hakaalo ho lekola dinakong tsohle tsa tlaleho hore na ho na le sesupo sa hore letlotlo le ka ba le bofokodi, kapa hore tahlehelo ya bofokodi e ananetsweng dinakong tse fetileng bakeng sa letlotlo ho ka etsahala e se e le siyo.
- BC8. Lekgotla hape le na le tjhebo ya hore ditheo ho ka etsahala di sa lekole botjha matlotlo a tsona ""kgafetsa ka ho lekaneng", ka ha ditshenyehelo tsa tekanyobotjha ya ditheo tse itseng tsa lekala la bohle di ka bang hodimo qalong. Ka hoo, ditjeho tsa thekiso ka maemo tsa matlotlo a itseng a ikgethang a setheo sa bohle di ka ba hodimo. Kahoo, ho kenyelletswa ha kakaretso bakeng sa thepa, polante le sesebediswa tseo e seng tse hlahisang tjhelete mme di nkwa ka bokalo bo lekantsweng botjha ka hoo ha ho kenyelleditswe Maamong ana.

Ho kenyelletswa ha matlotlo a sa tshwareheng a nkwang ka bokalo bo lekantsweng botjha

- BC9. Tlasa mabaka a tshwanang le a boletsweng bakeng sa kakaretso e sa kenyelletseng ya thepa, polante le sesebediswa tseo e seng tse hlahisang tjhelete tse nkwang ka bokalo bo lekantsweng botjha, IPSASB le yona e ile ya se akarelletse bofokodi ba matlotlo a sa ameheng a hlahisang tjhelete a nkwang ka bokalo bo lekantsweng botjha. Le ha ho le jwalo, IAS 36 e kenyelletsa bofokodi ba matlotlo a jwalo a sa tshwareheng kakaretsong ya Maemo.
- BC10. Lekgotla, tlasa mabaka a tshwanang le a boletsweng kakaretsong e kenyelletsang ya thepa, polante le sesebediswa tseo e seng tse hlahisang tjhelete tse nkwang ka boleng bo lekantsweng botjha, le utlwana le kakaretso e kenyelletsang ya bofokodi ba matlotlo a sa tshwareheng ao e seng a hlahisang tjhelete a nkwang ka boleng bo lekantsweng botjha jwalo ka ho IAS 36. Ka hoo, kakaretso e sa kenyelletseng bakeng sa bofokodi ba matlotlo a sa tshwareheng ao e seng a hlahisang tjhelete a nkwang ka bokalo bo lekantsweng botjha ha e akarelletswe Maamong ana.

Papiso le Maemo a Matjhaba a Tshupatlotlo Ditheong tsa Bohle a Bofokodi ba Matlotlo ao e seng a Hlahisang Tjhelete (Hlakola 2007)

Maemo a GRAP a Bofokodi ba Matlotlo ao e seng a Hlahisang Tjhelete a nkuwe haholoholo ho tswa ho Maemo a Matjhaba a Tshupatlotlo Ditheong tsa Bohle a Bofokodi ba Matlotlo ao e seng a Hlahisang Tjhelete (IPSAS 21). Diphapang tse kgolo pakeng tsa Maemo ana le IPSAS 21 di tjena:

- Dibakeng tse itseng, Maemo ana a sebedisa mareo a fapaneng le a IPSAS 21. Mohlala o moholo haholo ke tshebediso ya lereo "matlotlo a nete" Maamong ana. Lereo le lekanang ho IPSAS 21 ke "matlotlo/ekwiti ya nete".
- Kakaretso ya Maemo a GRAP e fapane ka hobane matlotlo a phelang a amanang le mesebetsi ya tsa temo a lekanngwang ka boleng bo kgotsofatsang ho tloswa ditjeho tsa thekiso ha a kenyelletswe kakaretsong ya Maemo ana. IPSAS 21 ha e na kakaretso e jwalo e sa kenyelletseng.
- Matlotlo a thepa, polante le sesebediswa ao e seng a hlahisang tjhelete a lekanngwang ka bokalo bo lekantsweng botjha, le matlotlo a sa tshwareheng a lekanngwang la bokalo bo lekantsweng botjha ha a akarelletswa ka ntle ho Maemo ana. Tataiso e eketsehileng ya tshwaro ya ditahlehelo tsa bofokodi tsa matlotlo a lekanngwang ka bokalo bo lekantsweng botjha, le ditsebahatso tse eketsehileng tse amanang le matlotlo a jwalo, le tsona di kenyelleditswe Maamong ana. Matlotlo a lekantsweng ka bokalo bo lekantsweng botjha ha a akarelletswa ho IPSAS 21. Ka mokgwa oo, tataiso ya tshwaro ya ditahlehelo tsa bofokodi tse amanang le matlotlo a jwalo le yona ha e a akarelletswa ho IPSAS 21.
- Diphumantsho tse sa tiiswang tse sebetsang Maemona ana a GRAP ho sejetswa ka tsona ka mokgwa o fapaneng le wa ho IPSAS 21.
- Tjhate ya phallo e kenyelleditswe jwalo ka sehloathiso ho thusa ditheo ho hlahloba hore na lekola hore na letlotlo leo e seng le hlahisang tjhelete le na le bofokodi le ho fumana bokalo ba tshebeletso e ka fumanehang hape ha le leng la matshwao a bofokodi le kgwathiwe.
- Dihlomathiso tse nang le mehlala e bontshang ya matshwao a bofokodi le tekanyo ya tahlehelo ya bofokodi di hlakotswe Maamong ana.